

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars Tertia. Amor pius in cultu Festorum. Ad tertium præceptum:
Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

non sapit, Jesu, quam parvum, quam miserum unum! Ita sunt, aliaque ejusmodi, quæ

in penitentibus suis corripere debent Confessores, & in exedris suis Concionatores.

P A R S III.

Amor pius in cultu festorum.

Ad tertium præceptum: Memento ut diem sabbathi sanctifices.

Ost injunctum nobis primo præcepto interiorum Dei cultum, qui in fide, spe, & charitate potissimum consistit; post injunctam etiam secundo præcepto reverentiam magnam, sine qua usurpare prohibemur sanctissimum Dei nomen: tertio præcepto exterior Dei cultus præcipitur, tempusque illius determinatur his verbis: *Memento ut diem sabbathi sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: Non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia, servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & athena, qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit Dominus caelum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, & requievit die septimo. Ideo benedixit Dominus diei sabbathi, & sanctificavit eum.* Isto proinde præcepto labores corporis prohibentur his verbis: *Non facies omne opus in eo; exercitatio verò in actibus pietatis & religionis præcipitur, cum dicitur: sanctifices, ut scilicet diem illum in commemorandis Dei beneficiis, in Dei laudibus, & gratiarum actionibus, in hymnis, precationibus, sacrificiis impendamus. Et litterale quidem, seu externum, ac cæremoniale sabbatum, ad Judæos dumtaxat spectabat, eratque unum ex præceptis cæremonialibus ipsorum (quæ per mortem Christi antiquata sunt) non enim ad naturæ legem spectabat, prout cætera Decalogi præcepta. Sed aliud est spirituale sabbatum, quod ad Christianos etiam pertinet, & (ut Concilii Tridentini Catechismus explicat) in sancta quadam & mystica quiete consistit, quæ homo à pravis operibus quiescens, in actionibus quæ divino cultui, christianæque pietati conveniunt studiosè se exercet. Spirituale proinde sabbatum jugiter celebrant, qui Deum jugiter amant: quia Deus amando colitur, & non colitur nisi amando. De spirituali illo sabbatho præclare Augustinus epist. 55. aliàs 119. ad Januarium: *Sabbatum commendatum est priori populo, in otio corporaliter celebrandum, ut figura esset sanctificationis in requie Spiritus sancti.... Amant enim requiem, sive pia anima, sive iniqua; sed quæ perveniant ad illud quod amant, plurima nesciunt; nec aliquid appetunt etiam ipsa corpora ponderibus suis, nisi quod anima amoribus suis. Nam sicut corpus tamdiu nititur pondere, sive deorsum versus, sive sursum versus, donec ad locum quò nititur veniens, conquiescat.... sic anima ad ea quæ amant propterea ni-**

tuntur, ut perveniendo requiescant. Et multa quidem per corpus delectant, sed non est in eis æterna requies, nec saltem diuturna; & propterea magis sordidant animam, & aggravant potius, ut sincerum ejus pondus, quo in superna fertur, impediunt. Cum ergo anima... Deo delectatur, ibi veram, certam, æternam invenit requiem, quam in aliis querebat, nec inveniebat. Proinde admonetur in Psalmo 36. "Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.... Illam æternam requiem ubique amamus, sed nisi Deum amando non invenimus.... Ad ipsum autem ignem amoris nutriendum, & standum quodammodo... ista omnia pertinent, quæ nobis figuratè insinuantur.... Unde non inconvenienter intelligimus, ad amorem excitandum, quò ad requiem tendimus, valere omnia quæ figuratè in Scripturis dicuntur: quandoquidem id solum in Decalogo figuratè præcipitur, ubi requies commendatur, quæ ubique amatur, sed in solo Deo certa & sancta invenitur. Spirituale istud sabbatum in cælo erit perpetuum. Ad illud in præsentem piæ animas jugiter oportet suspirare, & ferventissimè tendere.

CAPUT I.

Quod sabbatum fuit in veteri lege, hoc Dominica est in nova.

Præceptum de sanctificatione sabbathi (ait S. Thomas q. 22. a. 4. ad 1.) *litteraliter intellectum, partim est morale, partim cæremoniale. Morale quidem, quantum ad hoc quòd homo deperit aliquid tempus vixisse ad vacandum divinis.... sed in quantum in hoc præcepto determinatur speciale tempus, sic est præceptum cæremoniale. Dies proinde illa sabbathi ab Apostolis potuit in Dominicam transmutari, ac de facto transmutata fuit, justissimis de causis. Tametsi enim tempus omne, omnis proinde dies sit Dei, juxta illud: *Tuus est dies, & tua est nox;* dies tamen Dominica potius quàm sabbatum ad specialem Dei cultum pro Christianis determinata fuit. 1. quia eo die mundi creatio ortum habuit. 2. quia eo die Christus ad vitam immortalem resurrexit, & per corporalem resurrectionem suam, spiritualem resurrectionem nostram ad justitiam & vitam æternam significavit. 3. quia eo die Spiritus sanctus in Apostolos, & per ipsos in totam Ecclesiam descendit, Christianisque Christi Spiritum communicavit, & veteri homine destructo, novas creaturas effecit, atque hoc*

modo univēſe terræ faciem renovavit, ita ut quidquid eſt à Domino inſignis conſtitutum, in hujus diei dignitate ſit geſtum, ait Leo Magnus epiſt. 81. 4.º. Ne quid Chriſtiani cum Judæis commune habere viderentur, Domini- cum diem (inquit Auguſtinus ſerm. 25. de temp.) Apoſtoli, & Apoſtoliſci viri, ideo religio- ſâ ſolemnitate habendum ſanxerunt: quia in eo- dem Redemptor noſter à mortuis ſurrexit. & in ipſo Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos deſcendit, & (ut Leo proſequitur epiſtolâ citatâ) in hoc mundus ſumpſit exordium, in hoc per reſurre- ctionem Chriſti, & mors interitum, & vita ac- cepit initium. In hoc Apoſtoli à Domino prædi- candi omnibus Gentibus Evangelii tubam ſum- munt, & inferendum univerſo mundo Sacramen- tum regenerationis accipiunt. In hoc, ſicut B. Joannes Evangeliſta teſtatur, congregatis in u- num diſcipulis, janus claſſi, cum ad eos Do- minus introiſſet, inſufflavit & dixit: Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis pec- cata, remittuntur eis, &c.

CAPUT II.

Dierum feſtorum inſtitutio.

- 2 PRæter diem Dominicum, Eccleſiæ autho- ritate inſtituti fuerunt dies feſti, ſeu Feſta varia, quorum principalia repræſentant præ- cipua fidei noſtræ myſteria; & ided inſtituta ſunt, ut, ipſis recurrentibus, myſteria illa re- colamus, honoremus, & pro illis gratias aga- mus, pro infinita Dei miſericordia, quâ dig- natus eſt ea operari pro ſalute noſtra, eorum- que nobis fidem, & notiā elargiri. Si enim dies obtentæ alicujus victoriæ extraordinariæ, vel dies natalis alicujus magni Regis, cum læ- titiâ annuè recolatur; quanto magis dignum & juſtum eſt, ut Eccleſia cum lætitiâ ſpiritu- ali, maximique gratiarum actionibus, recolat natalitium Salvatoris diem, vel diem Reſur- rectionis, &c. in quo vita de morte trium- phavit, & nobis à captivitate dæmonis ad vi- tam æternam aditum reſeravit, &c.
- 3 Plurima etiam inſtituit feſta ad honorem beatiſſimæ Virginis, & Sanctorum, in qui- bus intentio ipſius eſt, ut Sanctos illos ſole- mniter honorantes, affectum noſtrum & reverentiam oſtendamus erga Deum, propter quem eos honoramus, & gratitudinem no- ſtram erga Sanctos, per quos Deus nos illu- minavit, & qui per eminentem ſanctitatem ſuam nobis viam ſanctitatis præmonſtrant; ſimul ut ipſorum patrocinium imploremus; Deum in ipſis laudemus, tamquam mirabi- lem in Sanctis ſuis; ac denique ut ad ipſo- rum imitationem accendamus, excitemurque ad confuſionem de diſſimilitudine tanta, quam habet vita noſtra cum vita ipſorum. Nam, ut S. Bernardus ait ſerm. in vigilia SS. Petri & Pauli, tria ſunt qua in feſtivitibus San- ctorum vigilanter conſiderare debemus, auxi- lium Sancti, exemplum ejus, confuſionem no- ſtram. Auxilium ejus: quia qui potens fuit in terra, potentior eſt in calis ante faciem Domini

Dei ſui. Si enim dum hic viveret, miſerius eſt peccatoribus, & oravit pro eis; nunc tanto am- plius, quanto verius agnoſcit miſerias noſtras, orat pro nobis Patrem: quia beata illa patria charitatem ejus non immutavit, ſed augmenta- vit... Debemus etiam attendere exemplum ejus: quia quamdiu in terris viſus eſt, & cum homini- bus converſatus eſt, non declinavit ad dex- teram, neque ad ſiniſtram; ſed viam regum tenuit, donec veniret ad illum qui dicit: Ego ſum via, veritas, & vita. Invenimus humilitatem operum ejus, autoritatem verborum ejus, & tunc videbitis quomodo verbo & exemplo lux- rit inter homines, qualia nobis veſtigia reli- querit, ut ambulemus per ea. Sed & diſtinctio- ri inſuſu confuſionem noſtram inſpicere debe- mus in feſtivitibus Sanctorum: quia homo il- le ſanctus, ſimilis nobis fuit, paſſibilis, ex eo- dem luto formatus, ex quo & nos. Quid ergo eſt, quod non ſolum aſſicile, ſed etiam impoſ- ſibile credimus, ut faciamus opera qua fecit? Confundamur, fratres, & contremſcamus ad vocem iſtam, ſi fortè hæc confuſio adducat nobis gloriam, ſi fortè generet gratiam nobis timor ille. Homines iſti fuerunt, qui præceſſerunt nos, qui tam mirabiliter proceſſerunt per vias vite, ut vix eos credamus homines fuiſſe. Sic ergo in Sanctorum feſtivitibus & gaudere, & confundi debemus: gaudere, quia Patronos præ- miſimus; confundi, quia eos imitari non poſ- ſumus, imò non volumus, ſaltem plenâ perfe- ctâque voluntate; aliâ poſſemus.

CAPUT III.

Explicantur opera ſervilia, diebus Dominicis ac Feſtibus prohibita.

PRæcepto de ſanctificatione ſabbathi unum 4 prohibetur, alterum præcipitur. Prohi- bentur opera ſervilia, præcipitur ſabbathi ſan- ctificatio. Quia, ut Gregorius Magnus l. 11. epiſt. 3. ſcribit: Dominico verò die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omnino orationi- bus inſiſtendum, ut ſiquid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominica præcipue expietur. Porrò ſanctificationem diei Dominicæ, & feſtorum cultum, per ſervilia opera violari, ſatis indicat tertium Decalogi præceptum, quatenus morale eſt; dicit enim: Sabbathum Domini Dei tui eſt; non facies om- ne opus in eo. Quibus verbis nemo eſt qui non videt omne operis ſervilis genus prohiberi; non quia naturâ ſuâ turpe ſit, aut malum, ſed quia mentem noſtram abſtrahit à cultu Dei, qui finis eſt iſtus præcepti.

Servilia verò opera ſunt, quæ à ſervis & mercenariis hominibus exercentur, videlicet artium omnium mechanicarum opera, præ- fertim ruralia, & in quibus jumenta labori ap- plicantur. Præterea prohibita ſunt etiam factis Canonibus, & Principum Chriſtianorum Legibus mercatus & nundinæ, judiciarii pro- ceſſus, & ſtrepitus forenſes, judiciales actus, juramenta publicâ, acta publicâ Notariorum, exceptis conventionum connubialium, & te-

strumentorum, seu ultimarum voluntatum instrumentis.

6. Sed quaeritur 1°. an prohibeantur venationes? Prohibet eas Capitulare Aquilgraven-
se Caroli Magni cap. 91. Prohibet & Conci-
lium Meldense anni 845. sub Sergio Papa II.
cap. 77. sic enim habet: *Feriatos esse decernimus ab omni opere rurali, fabrilis, carpentario, gynecico, pictorio, venatorum, forensi, mercatorio, andentiali, ac Sacramentis exigendis, quatenus eisdem diebus tanto licentius, quanto liberius omnibus Christianis sancte Resurrectionis laudibus, & sacrosancta predicatio-
ni jugiter insistere liceat. Quod si quis temerare presumpserit, excommunicetur.* Venationes etiam, & accupatus diebus Dominicis, & aliis festis prohibet Concilium Turonense anni 1583. tit. de festor. cultu.

7. Quaeitur 2°. an etiam tonsores prohibeantur barbam tondere? Negat Tamburinus; sed praeter ipso audiendus id affirmans S. Carolus Borromeus, cum Concilio III. Mediolanensi, de ipsis pariter ac de piscatoribus, furoribus, & calceariis loquens hisce verbis: *Tonsoribus praeterea, piscatoribus, furoribus, calceariis, aliisque ejusmodi, ac reliquis item opificibus. . . . Episcopi certas regulas praescribant, ne deinceps dierum festorum cultum violant, in quo maxime pierique peccare solent.* Audienda quoque Synodus Andegavensis anni 1282. dicens: *Cum diebus festis, ab reverentiam Dei & Sanctorum introdundis, principie diebus Dominicis, honori Majestatis Altissime consecratis, a Christi fidelibus sit ab omni opere servili abstinentiam & cessandum, & divinis cultibus jugiter insistendum: omnibus & singulis Rectoribus & Capellanis in virtute sanctae obedientiae praecipimus, & mandamus, quod ipsi Parochianis suis inhi-beant, sub attestatione divini Judicii, & poena excommunicationis, ne ipsi dictis diebus Dominicis barbas radant, vel ab aliis barbuonorum officium exercent. . . non obstant longi temporis abusu, qui non usus censendus, aut consuetudo; imo veritas corruptela. Denique audiendus praeter ceteris Joan. XXII. Pont. Max. in Litteris ad Philipp. V. Galliae Regem datis an. 1317. ibi namque n. 4. sic Papa loquitur: *Illud sane quod inolevisse in illis partibus dicitur, ut vide- licet passim in quamdam divinam irreverentiam exercentur judicium die Dominico, & radendis ac tondendis barbis atque capibus intendatur, re dissimulare non deest: cum dies illa (divino cultui specialiter dedicata) talibus profanari non debeat. Enim vero cum radere barbas perinde sit opus servile, ac tondere pannos, aut verveces, consuere vestes, &c. cur unum potius licitum est titulo lucri cessantis, citra necessitatem, quam alterum?**

8. Dico circa necessitatem. Si enim necessitas postulet, ut barbitonfores Dominicis ac Festis diebus barbas radant, in gratiam opificum, vel rusticorum illorum, qui pro Festis diebus ad ipsos pro rasura barbae venire non possunt, Episcopus

id ipsis permittere potest, vel tolerare.

Quaeritur 3°. an pictores diebus illis prohibeantur pingere? Negat Layman cum Medina; sed affirmat Concilium Meldense n. 6. laudatum. Affirmant & Doctores communiter, quos inter Molanus l. 2. de imagin. c. 71. in admonit. ad pingentes, haec habet memoratu digna: *Nullus pictorum temerario ausu avertet dies sacros pingendo profanare, quasi es in die festo, ut scribere, sic & pingere liceat. Audio enim quosdam eo temeritate venisse. Sed quia peccatum, dum negligitur, suo pondere ad aliud trahit; scio illos paulo post Catholica Fidei naufragium passos esse. . . . Consuetudo (quae, ut Innocentius III. est optima legum interpret) hanc licentiam pictoribus non admittit, ut istis Novatoribus merito objici possit, quod est apud Esdram: "Quae est haec res mala, quam vos facitis, & profanatis diem sabbati? Nunquid non haec fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam, violando sabbatum." Videri etiam potest Theologia Moralis, jussu Illustriss. Episcopi Petrocorensis edita, to. 4. l. 3. de Festor. celebr. num. 14. ubi tradit cum communi, hoc opus esse servile, sicut sculperere, vel acu pingere, utpote, perinde opus externum & sensibile arte factum, quod ab iis communiter exercetur qui lucrum ex arte quaerunt, tamen etiam subinde alia de causa, v. g. ad voluptatem fiat.*

At (inquit Layman) pictio, perinde ac scriptio, consistit in ducendis lineis ac figuris, videturque ars pictoria libero homine digna. At communis Doctorum sensus est in contrarium, ob rationem dictam. Nec refert quod pictio consistat in lineis & figuris ducendis: quia qui acu pingit, vel sicut, etiam ducit filum & acum. Non refert etiam, quod etiam homines ingenui, ac subinde nobiles pingunt. Quia etiam nobiles feminae subinde acu pingunt. Istud tamen facere non licet die festo, sive quia communiter reputatur servile; sive quia perinde avertit animum a Dei cultu, sicut opus servile.

Quaeritur 4°. quid de choreis, saltationibus, & theatricis ludis ac representationibus? Eas diebus festis prohibent SS. Patres, & sacri Canones. Imprimis S. Ignatius Martyr epist. ad Magnesianos, ubi docet sabbatum spiritualiter ab eo celebrari, qui in lege Domini meditatur, non ad praescripta spatia ambulans, & saltationibus lufibusque insanis gaudens. Cyillus Alexandrinus l. 8. 17. Joan. c. 5. ubi deplorat plurimos Christianorum, quos non pudet diebus festis, aut ludis illiberalibus, crapulae, choreis, aut aliis mundi vanitatis deditos, cum Deo obsequium diligentius exhibere, cum Tempa Dei frequentare, orationibus insistere, atque Ecclesiastico Officio interesse deberent, tunc maxime Deum suis dissolutissimis moribus irritare. Idne est, o Christiani, celebrare diem festum, indulgere

ventri, & inaccessis voluptatibus habena laxare? ... Diebus ad exercenda servilia opera concessis, unusquisque suo intentus est operi, & abstinet à crapula, ludis & vanitatibus; diebus autem festis passim concurrunt ad campenam, ad ludos, ad spectacula, & choreas, in derisionem divini nominis, & dei prævaricationem. Augustinus l. de decem chordis c. 3. Melius faceret Judæus in agro suo aliquid utile, quam si in theatro sedulosus existeret. Et melius femina eorum die sabbathi lanam facerent, quam quod totâ die in neomeniis suis impudicè saltarent. Et in Pl. 91. Diebus festis melius est arare, quam saliare.

- 12 Concilium Toletanum III. can. 23. Irreligiosa consuetudo est, quam vulgus per Sanctorum solemnitates agere consuevit: populi, qui debent Officia divina attendere, saltationibus & turpibus invigilant canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officii perstreptentes. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, Sacerdotum & Judicum à Concilio sancto cura committitur. Concilium III. Mediolanense tit. 1. de fest. diæ. cult. Festis diebus, iis saltatem horis quibus divina celebrantur, interdicitur ne saltationes, tripudia, choreæ ducantur, aut fiant. Ne item comædiæ, ludi scenici, vel theatrales, hastiludia, & alia cuiusvis generis spectacula agantur. Ne circumforanei circulatores, & id generis nebulones, præstigias suas, inaniaque spectacula agant, neque quidquam omnino vendant, ne medicamenti quidem prætexu. Concilium Turonense anni 1583. tit. de fest. cult. Diebus Dominicis præsertim, & aliis festis, comessationes, convivia publica, tripudia, saltationes, strepitus & choreas fieri ... ludos palmarios, & alios (maximè dum sacra consuevantur, laudesque Deo decantantur) aperiri; comædiæ, ludos scenicos, vel theatrales, & alia ejus generis irreligiosa spectacula agi, sub anathematis pena prohibet hac Synodus. Concilium Bituricense anni 1584. can. 6. Prohibetur populus profana sodalitia, comessationes, choreas, tripudia, larvas, & theatrales ludos iisdem diebus festis exercere. Concilium Aquense anni 1585. tit. de fest. diæ. cult. Comessationes verò, ebrietates ... choreas, turpes cantilenas ... omnem festorum profanationem damnamus & reprobamus. Concilium Rothomagense anni 1681. Choreas plenas insanis, cantilenas turpes, breviter ... omnem festorum profanationem damnamus & reprobamus. Carolus Magnus in Capitularibus suis: Placuit ut fideles diem Dominicum omnes venerabiliter colant, ne in illo sancto die vanis fabulis, aut locutionibus, sive cantationibus, sive saltationibus ... ut fieri solet, inserviant.

- 13 Bellarminus Conc. 6. in Dom. 3. Advent. Nescis fortasse quantum sacrilegium sit, dies Deo consecratos profanare? ... Quæro à vobis, si videremus aliquem incredibili audaciâ vestibus sacris nisi pro vestibus profanis, templo pro taberna, altari pro mensa, quis nostram

non horreret? Quis non exclamaret? Et nunc videmus dies festos solemnissimos, sacratissimos, Deo dicatos ... sacrilegis choreis, saltationibus, conviviis, ebrietatibus, impudicis, scurrilicibus profanari, & nemo exhorret, nemo movetur, nemo miratur? Deus immortalis! Quæ conventio Christi ad Belial? Quæ est hæc infamia? Quæ furia infernales nos exiguant?

Tandem Illustrissimus Dominus Frangi. 14 pani, circa annum 1647. Colonia Nuntius Apostolicus, in directione Ecclesiasticæ disciplinæ, eodem anno in lucem edito: *Coffare debent* (inquit) *his diebus comessationes, potationes, lususque publici, spectacula ludæa, tripudia, choreæ, etiam nuptiales, atque profana opera, & actiones plene insanis, multoque magis ebrietates cantilenæ turpes ... ac cætera omnia Sabbatismi Christiani impedimenta.*

Quæritur 5°. quid de iis qui magnam 15 diei festi partem in popinis consumunt? Respondeo graviter increpandos esse tamquam factorum dierum violatores. Et ad abusum illum tollendum in variis Synodis atque Conciliis vetitum esse, ne quo tempore divina in Ecclesia celebrantur, vel concio habetur, tabernas aperiant, parochianosque in domum suam ad potandum, ludendum, &c. recipiant. Quod profectò vetat Synodus Parisiensis anni 1557. Concilium Rothomagense anni 1581. Concilium Burdigalense anni 1582. Vetant & Regum Christianissimorum Edicta. Et idipsum vetat Diploma Regum Caroli II. Catholici Regis nostri de 21. Martii 1682. statuens ut omnes Judices, Magistratus & Officiales faciant præscripta diplomata sua servari de festorum dierum celebratione, popinarum frequentatione, &c. & in violatores eorumdem animadvertant.

Quæritur 6°. an itinerari liceat die festo? 16 Respondeo: cum intentio Ecclesiæ præcipientis cultum festorum sit liberare homines ab iis quæ ipsos à divino cultu astrahere possunt, & itinerationes, quæ notabili parte diei festi fiunt negotiorum causâ, vel ob solam recreationem, in consortio mundanorum hominum, animum plurimum distrahant à Dei cultu, sequitur itinerationes illas adversari præcepto de cultu festorum. Tamen enim finis extrinsecus præcepti non cadat sub præcepto; finis tamen intrinsecus illius cadit sub præcepto. Et ita docent S. Antoninus p. 2. tit. 9. c. 7. §. 5. & S. Carolus Borromæus in Concilio V. Mediolanensi tit. Quæ ad dies festos, &c.

Enimverò quænam est ratio propter quam 17 opera servilia prohibentur die festo? Non quia per se mala sunt; sed quia, ut Catechismus Romanus ait, mentem nostram à divino cultu, qui finis præcepti est, abstrahunt. Verus proinde ac proprius sensus hujus præcepti, Omne opus non facietis in eo, juxta S. Thomam q. 122. a. 4. eò spectat, ut homo & animo & corpore in eam curam incumbat, ut statuto aliquo tempore, à negotiis, cor-

porisque laboribus feriatas, Deum pie colat, & veneretur. Lex ergo diebus festis præcipiens Dei cultum, prohibere censetur quæcumque impediunt cultum illum, sive opera servilia sint propriè loquendo, sive non sint. Hinc est enim, quòd non sola opera servilia prohibeat, sed & actiones judiciales, & causas forenses, & similia. Unde & hoc præceptum violant, qui magnam diei festi partem infumunt in venationibus, ut supra dixi, in computibus, in vendendo & emendo, in parandis conviviis, & similibus, quæ mentem non minùs distrahunt à divinis, quàm opera servilia. Et idèd falluntur, qui ea putant non esse prohibita: *Certum est enim quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.* Reg. 88. juris in 6.

18 Quaritur 7°. an omnia peccata mortalia, die festo vel Dominico commissa, sint graviora, quàm eadem diebus aliis commissa, specialemque habeant malitiam violationis diei festi? Negant plerique Recentiores. Affirmant post sanctos Patres, Alexander de Ales, S. Thomas, S. Bonaventura, S. Raymundus, Scotus, S. Antoninus, & passim Antiqui, uti tomo 1. ostendimus. Ipsi subscribit Synodus Lingonensis tit. 7. c. 2. Et rationem dat Alfonso Tostatus, Episcopus Abulensis, in cap. 20. Exodi q. 11. in fine, & q. 12. quia *magis servile est opus peccati, quàm opus humani negotii; magis celebritatem festi infringimus peccando, ut fornicando & occidendo, quàm alios labores agricultivos nostris manibus exercendo.* Idèd licèt ab utroque abstinendum sit in reverentiam diei festi; magis tamen ab iniquis operibus, quàm à corporalibus laboribus.

19 Ex hoc sequitur (inquit) quòd qui die Dominicà adulteratur, aut occidit, vel inebriatur, magis peccat, quàm si aliis diebus idem ageret. Quia sic transgressor est duplicis præcepti, scilicet *non occides*, aut *cujuslibet alterius*, & hujus scilicet, quia *non observat diem Dominicum.* Circumstantia proinde ista in confessione aperienda est, ut docet Author libri de vera & falsa pœnit. c. 14. inter opera S. Augustini, & refertur can. 1. de pœnit. dist. 5. *Consideret qualitatem criminis, in loco, in tempore... oportet enim pœnitere fornicantem... Si in loco sacro... si in tempore orationi constituto, aut in festivitate Sanctorum... omnis ista varietas conficienda est, & desenda, &c.* Enimverò si circumstantia loci sacri confitenda est, v. g. à fornicante, eadem est ratio de circumstantia temporis sacri. Unde etiam S. Thomas Opusculo 64. & in suo Confessionali c. 2. inter circumstantias in confessione aperiendas ponit tempus, atque pœnitentem interrogandum de tempore, quo peccatum perpetravit, utrum videlicet in die festivo, vel non festivo.

20 Non idèd tamen inquietandi sunt fideles, qui in confessionibus præteritis circumstantiam hanc omiserunt. Quia imprimis excula-

re eos potuit ignorantia obligationis eam confitendi. Deinde plerumque obligandi non sunt ad revolvendam totam vitam præteritam, ut confiteantur circumstantiam temporis, respectu peccatorum mortalium diebus Dominicis & festivis commissorum: quia id posset esse valde nocivum profectui spirituali plurimorum; quam ob causam animabus timoratis, post factam generalem confessionem, Confessarii plerumque inhibere solent, ne mente amplius revolvant peccata ista confessa, ad videndum an circumstantias omnes expiessent, ne in nimias anxietates se præcipitent.

Aliud esset, si, dum de aliis confitentur, 21 adderent se, dum de criminibus antea confiterentur, non fuisse confessos se ea commisisse die Dominico, vel festivo, idèdque se de circumstantia ista accusare, quòd coram Deo judicent ea se tali tempore commisisse. Iste namque confitendi modus anxietates multas causare non potest. Ad quas præcavendas consilium optimum est, ut pœnitentes assuefiant primo loco exponere quomodò transigerint dies Dominicos vel festivos, an crimina vel peccata aliqua mortalia diebus illis commiserint, an in popinis, & vanis recreationibus magnam dierum illorum partem non impenderint, an non in confortiis periculosis in materia castitatis, an officia divina non neglexerint, an non etiam Conciones vel Catechismos? Ex hoc namque principio opportunitatem habebit Confessarius plenius intelligendi, quousque, & in quibus talis pœnitens interrogari debeat, tam circa peccata quæ confitentur, quàm circa alia, de quibus non facit mentionem; cum ista nihilominus discretione, quòd de aliis interrogandi sint timorati; de aliis, qui sunt criminibus assueti; aliter item, qui Catechismis rarò vel nunquam intererunt; aliter, qui interesse solent.

Pro coronide hujus Capitis, non pigebit 22 hic exhibere verba Pii V. Constitut. 5. quæ incipit *cùm primum*: *cùm enim iis renoventur antiqui canones, ex iis quos supra retulimus, iis etiam plurimum confirmantur ea quæ in superioribus dicta sunt: Cùm (inquit) dierum festorum observatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege divina præcipiatur: cupientes abusus prava, qui ex eorum inobservantia invaluerunt, omninò corrigere, & antiquorum canonum statuta renovantes, mandamus, ut omnes dies Dominici, & præcipuè in honorem Dei, beatae Mariae Virginis, & Sanctorum Apostolorum servati, cum omni veneratione observentur, & omnes in diebus præfatis, Ecclesias, &c. frequentem, divinis Officiis devotè intendant, ab omni illicito & servili opere abstineant, mercatus non fiant, profana negotiationes, & judiciorum strepitus conquiescant. Qui verò in diebus præfatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit, præter divinam ultionem, & amissionem animalium, quibus ad victuram utitur, etiam graves pœnas incurret arbitrio nostro.*

- 23 Divina ultionis (de qua loquitur ibi sanctus Pontifex) exempla profert Concilium Parisiense VI. anni 829. can. 50. Postquam enim *mercatus*, placita, & ruralia quæque opera, necnon quælibet carigationes seu vehe- mentes diebus Dominicis fieri prohibuit, addit : *Multi nostrorum visu, multi etiam quorundam relatu didicimus, quosdam in hac die ruralia opera exercentes fulmine interemptos, quosdam artuum contractione multatos, quosdam etiam visibili igne corporibus ossibusque simul sub momento absumptos, in cinerem subito resolutos, penatiter occubuisse. Et multa alia terribilia judicia extiterunt, & hæc hactenus existunt, quibus declaratur, quod Deus in tanti diei debonoratione offendatur.*

CAPUT IV.

Pietas tamen, & iusta necessitas, servilia opera festis diebus aliquando permittunt.

- 24 **C**onstat 1°. ex Evangelio, in quo Christus excusat discipulos, sabbatho spicas vellentes, Matth. 12.
2°. ex Concilio Narbonensi anni 589. can. 4. die Dominico operas fieri vetante, excepto, si necessitas incubuerit. Necnon ex Concilio Coyacensi in Hispania (anni 1050.) can. 6. *Christiani Dominicâ servile opus non exercent, nec fecerunt uinera, nisi orationis causâ, aut sepeliendo mortuos, aut pro Regis secreto, pro Saracenorum impetu.*
- 25 3°. ex cap. conquestus de feriis, ubi judicialis strepitus diebus festis prohibetur, nisi necessitas urgeat, vel pietas susceat. Cùmque Nicolaus V. anno 1447. à Transilvanis interrogatus fuisset, an pauperibus villanis, ac opipidaniis licitum sit vendere, die Dominico, vel festo alicujus Sancti, panes, pyra, poma & alia legumina, vel sit licitum eis, finita Missâ, post prandium, de campo, tempore messis, cùm timeatur de pluvia, portare cum pecoribus, vel equis, vel curribus, linum, fanum, & alia blada, humano usui convenientia? Respondit: cessante necessitate, ab omni opere servili abstinendum esse diebus Dominicis & festis; sed necessitate cogente, non tamen affectuâ, seu procuratâ, licitum esse præmissa exercere.
- 26 4°. ex S. Antonino p. II. tit. 9. c. 7. §. 5. ubi posteaquam dixit, quod diebus festis videre ratiocinia, & facere computum prolixum, illicitum est. Quodque ad opus servile spectat, cum equis, asinis, vel bobus deferre blada, vel vina, vel ligna, vel mercimonia, nisi necessitas urgeat. Item, abstinendum ab itinere dietario, nisi necessitas cogat, vel aliud pium opus inducat, &c. Post hæc (inquam) varia recenset opera, quæ diebus festis à mortali necessitas excusat.
- 27 *Primo (inquit) pro conservando personas vel res suas, puta, faciendo foveas, vel machinas, vel hujusmodi; vel portando res suas ad loca secunda imminente bello; vel portando necessaria ad defensionem, &c.*
Item, si jacentibus segetibus in agro, vel

femis in pratiis, vel visis in vineis, imminet tempestas, vel aliud periculum amissionis illarum rerum, liceret talia colligere. Item, de alia re que destruitur, si in die festo circa eam manualiter non operatur, ut extenso lana ad radios solis, cum hieme apparent, vel profectio succensionis fornacis, ad calcem aut lateres coquendos, aut vitrea vasa conflanda. Item, carnifices, sive lanis, & pincerna preparantes victualia in festis, ut sequenti die vendant, si non poterant prius preparari, vel preparata conservari, videntur excusari à mortali. Item, vectores mercium, aut alimentorum, aut personarum ad loca remota, cum alias non possent sine gravi incommodo vitam transigere, creduntur excusari, si differre non possunt.

Item, qui compelluntur à dominis iusto motu ad laborandum in diebus festis in agris suis, vel deferendum ligna vel lapides, vel faciendum adificia vel foveas, & hujusmodi, que si non facerent, notabiliter damnificarentur in persona, vel rebus, videntur posse excusari propter necessitatem. Melius tamen facerent non obdare, quando opus illud non est necessarium. Et quia modicus recessus à medio non tollit bonum virtutis: ideo quod aliquis in horto, aliquid faciat parvum, ut obcurando sepem, vel evellendo malas herbas, vel suendo aliqua puncta vestis diffusa, vel caliga, & hujusmodi, non judicatur violator festi.

Barbitiones, non in radendo, sed in minuendo sanguinem, & ferratores, & hujusmodi, si in Festis exercent artem suam principaliter propter necessitatem eorum quibus serviunt, non propter cupiditatem lucri, excusantur. Et similiter qui eos requirunt de arte sua, si aliis non poterant sibi commodè providere, excusantur.

Item, in molendinis ad aquam, vel ad ventum, que sine magna opera hominis exercentur, potest servari consuetudo patriæ non prohibita à Prelatis. Secus de molendinis cum jumentis: & hoc nisi necessitas urget propter victualia necessaria: quia tunc liceret.

Item, diebus festis, non tamen Dominicis vel solemnioribus, licitum videtur laborare pro pauperibus; cum his tamen conditionibus adjunctis: Primo, ut non dimittantur divina, id est, auditio Missæ. Secundo, quod fiat elemosinaliter, non propter lucrum. Tertio, quod illi, pro quibus laboratur, indigeant.

Item, à fortiori videtur licitum cuilibet laborare pro sustentatione sui & familiae suae, quando aliter sustentari non valet: ita tamen quod non dimittantur divina. Nec enim observatio festi est in tanta auctoritate, ut in veteri Testamento. Et erit bona cautela ut hoc fiat cum dispensatione Episcopi. Hæc S. Antoninus.

CAPUT V.

Explicantur requisita ad sanctificationem sabbathi, seu diei Dominici, vel festivi.

Error esset putare, quod sabbathi sanctificatio nihil aliud à Christianis exigeret, ni-

si cessationem ab operibus servilibus. Non enim Deo placet otium, quod à S. Bernardo dicitur *mors animæ, vivi hominis sepultura, sentina omnium malorum*. A S. Hieronymo, *omnis concupiscentia, & immunditie, atque peccati mater*. Unde Augustinus epist. 119. c. 17. Judæos explodit quod contenti essent tali sanctificatione sabbathi.

29 Nec eorum probanda est opinio, qui cum Azorio, Suarez, Layman, & aliis Recentioribus, dicunt præceptum de sanctificando sabbatho, sive de colendo Deum die festo, quatenus affirmativum est, non obligare ad exercendum intra illum diem alium actum divini cultus, præter auditionem Missæ. Neque enim dies festus propriè sanctificari dicitur ab eo, qui mediam tantum horæ partem impendit in cultu Dei, per auditionem Sacri. Si enim dici nequeat sanctè vixisse, cujus non nisi modicissima pars vitæ, absque perseverantia, sancta fuit; quomodo dici potest diem Dominicum vel festivum sanctificasse, qui non nisi modicissimam illius partem in Dei cultu, reliquam verò in popinis, vel certè in lusibus, & vanis recreationibus, aut rebus profanis impendit? Ad hoc ergo ut Christianus, propriè & simpliciter loquendo, dici possit diem Dominicum sanctificare, necesse est ut magnam illius partem in sanctis exercitiis impendat; quemadmodum ad hoc ut simpliciter & propriè dici queat sanctificare vitam suam, necesse est ut saltem magnam vitæ partem in operibus sanctitatis transigat.

30 Itaque esse Ecclesiæ mentem, probatur imprimis per omnes illas SS. Patrum sententias, & Conciliorum Canones, quibus non solum culpatur omisio Sacri, sed & culpantur & prohibentur ea quæ Dominicis ac festis mentem distrahant à Dei cultu & veneratione, saltationes, mercationes, forenses strepitus, &c. Nec pro ratione prohibendi allegatur quod Missæ impediunt auditionem, sed quod à divino cultu distrahant & retrahant mentem. Enimverò si solum prohiberentur, quatenus impediunt Missæ auditionem, non prohiberentur totà die, nec post auditionem Missæ, sed vel ante illam, vel tempore illius dumtaxat. Non sic autem loquuntur Canones, nec sancti Patres: *Dominico die* (ait Nicolaus I. in respons. ad Consulta Bulgarorum c. 10. & 11.) *à labore terreno cessandum, atque omni modo orationibus insistendum*. Ideò verò à labore terreno cessandum esse dicit: *ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis & Hymnis, & Canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoris Sanctorum communicare.... eloquiis divinis intendere, elemosinas indigentibus ministrare valeat Christianus*. *Quæ omnia si quis negligens, orationi tantum vacare voluerit, & ad ceteras mundi vanitates licitos labores converterit, melius est suscipiat ipsa die laborare manibus suis, ut haberet unde tribueret necessitatibus patientibus. Constitutum est Christianis* (ait Augustinus serm. 25.) &

Tom. II.

mandatum, ut in solemnitatibus Sanctorum, & maxime in Dominicis diebus (non addit matutino tempore, vel ante auditionem Missæ) *otium haberent, & a terreno negotio vacarent ut paratiores essent ad divinum cultum, cum non haberent quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentque eo tempore terrenam sollicitudinem, quò facilius possent Dei intendere voluntatem*.

Deinde probatur ex can. *jejunia de consecrat. dist. 1. ibi: Die Dominica nihil aliud agendum est, nisi Deo vacandum: nulla operatio in illa die sancta agatur, nisi tantum Hymnis, & Psalmis, & Canticis spiritualibus dies illa transigatur*.

Tertio, ex Concilio Turonensi sub Carolo Magno c. 40. *Oportet omnes Christianos, in his diebus, à servili opere cessare, & in laude Dei, & gratiarum actione ad vesperam usque perseverare*.

Quarto, ex Concilio Aquisiensi anni 1583. tit. de festor. dierum cultu: *Doceantur populi... ut festos dies, qui Dei cultui dicati sunt, in divinis Officiis, concionibus audiendis, necnon in orationibus, maximisque ac continuis Dei erga nos beneficiis recolendis, sanctè ac pie transigant; præsertim, ut præter Missam, quæ sine gravissimi peccati culpa prætermitti non potest, præter Vesperas item, quibus fidem quemque, nisi impeditum, interesse maxime convenit, in doctrine christiana rudimentis omnes, tam matres, quam femine, tam viri, quam pueri, vel perdiscedendis, si illa ignorent, vel aliis perdocendis versentur*.

Quinto, ex Concilio Avenionensi 1594. cap. 43. *Doceant Parochi, ceterique verbi Dei Praecones, diebus festis, Dei cultui dedicatis, divinis Officiis, concionibusque audiendis, ceterisque id genus piis operibus vacandum esse; nec Missam à quocumque, haud legitime impedito, sine gravi flagitio prætermitti posse*.

Sexto, ex Concilio Remensi anni 1583. tit. de dieb. fest. ubi populo præcipit Dominicis & Festis, Missæ, Concioni & Vesperis interesse.

Septimo, ex Concilio Burdigalensi ejusdem anni: *Diebus festis... sacris omnibus Ecclesiæ ministeriis, & divini verbi prædicationi, quantum fieri possit, ex animo & religiose intersint; nec pietatis opera eidem prætermittant, in pauperibus resciscendis, afflictis consolandis, aliisque piis rebus gerendis, in quibus christiana professio & charitas maxime elucescit*. Similia habent Concilium Turonense ejusdem anni cap. 11. Bituricense anni 1584. tit. 6. can. 4. Narbonense anni 1609. c. 9. Aquileiense anni 1596. can. 14. ubi sic: *Tempus dies festi in audiendis Concionibus, Missæ Sacro, & divinis Officiis ponendum est; non in comestationibus. Multo minus peracto prandio ad saltationes & lusus declinandum; cum sit in Ecclesiis ad Horas Vespertinas audiendas divertendum, & nomen Dei concorditer & devotè, vel silentii meditatione, vel vocis exultatione laudandum. Quod curabunt Episcopi Curatorum*

diligentiâ populis inculcari.

- 37 Octavo, ex Concilio Mediolanensi III. in quo tit. de fest. diar. cult. S. Carolus Borromeus sic loquitur: „ Ut verò ii dies omni pietate & religione colantur, hæc crebrò populum Parochi & Concionatores admoneant . . . ut illorum dierum tempus, quod Deo ejusque cultui debetur, in iis actionibus totum consumant, in quibus sanctè consumendum est. Ut concionem manè, & sacram lectionem à prandio, ubi explicari solet, audiant. Ut divinis, Vesperarum præsertim Officiis præsentibus, piè religiosèque adsint. Ut in christiana doctrinæ rudimentis, ac præceptis, vel percipiendis, vel recolendis versentur. Ut in operibus etiam officiiisque pietatis se exercent, ægros homines visitando, morientes piè consolando, & alia ejusmodi præstando. Ut denique ab illis actionibus, unde omnis peccandi materia atque occasio existit, feriant, in ea opera incumbant, ob quæ sunt illi sacri dies instituti.
- 38 Nonò, ex Catechismo Romano p. III. n. 7. ubi explicans verbum istud tertii præcepti, *santifices enim*, „ hoc verbo (inquit) ostenditur sabbathi diem religiosum esse, divinisque actionibus, ac sanctis rerum officiis consecratum. „ Numero verò 21. explicans quibus in operibus dies ille transigendus sit, illa esse dicit, ut „ ad Dei Templum accedamus, eoque loco pià sincerèque animi attentione sacrosancto Missæ Sacrificio intersimus, divina Ecclesiæ Sacramenta . . . crebrò adhibeamus . . . peccata Sacerdotibus Christiani sæpè confiteantur . . . sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum crebrò percipiant. Attentè prætereà diligenterque sacra concio fidelibus audienda est . . . exercitatio item fidelium, studiumque in precibus, divinisque laudibus frequens esse debet; præcipuaque eorumdem cura, ut quæ ad christiane vitæ institutionem pertinent, ea diligenter addiscant; seduloque se exercent in eis officiis, quæ pietatem continent, pauperibus & egenis eleëmofynam tribuendo, ægros homines visitando, quique dolore afflicti jacent, piè consolando, &c.
- 39 Decimò, ex S. Antonino p. 11. tit. 9. c. 7. §. 4. dicente: „ Debet ergo die festo insiti operibus spiritualibus orationis, meditationis, auditionis divinarum, lectionis, & eleëmofynis, & aliis ejusmodi. Et inter cætera debent homines vacare compunctioni & confessioni peccatorum suorum, recogitando quæ egerunt aliis diebus, in quibus fuerunt occupati. Dicitur enim Levit. 16. *Sabbatum requiescentis est: affligetis animas vestras*, scilicet per contritionem, secundum Origenem. Item auditioni Missæ, & divinarum Officiorum, & prædicationum . . . Item insiti debet magis in eleëmofynis . . . Sed quis est hic, qui ita celebrat festa, vacando divinis, & laudabimus eum, cum invenerimus? Nonne tota occupatio hominum in Festis est circa corpus? . . . Mulieres non parum tempo-

ris exponunt in se ornando ad capiendas animas; famuli & famulæ ad præparandum cibos accuratius solito; mercatores ad faciendos suos computus, & ratiocinia . . . inferioris conditionis homines ad audiendum de Patris latinis, vel spectacula vana . . . Et quod cum multo labore per hebdomadam lucrati sunt, in Festis, in tabernis & ludis, non in eleëmofynis expendunt. O abusus perverſa hominum, & jactura temporis irreparabilis, & negotium gratissimum dæmoni! Aperte de his dixit Hieremias Thren. 1. *Viderunt eam hostes*, id est dæmones. . . . & *deserunt sabbatha ejus*, id est festa, quia scilicet non Deo, sed sibi vacant, venti, & dæmoni.

Addit tamen S. Antoninus, quòd abstinere quidem ab operibus servilibus, & Missam audire, est in præcepto obligante sub mortali; non tamen vacare Deo pro majori parte diei. *Tamen*, inquit, *non sic vacare, peccatum est*. Quia non est sanctificare dies festos, ut præceptum est; sed sanctificare unam dumtaxat horam; vel mediam, reliquum sanctorum dierum illorum tempus nihil ab aliis diebus secernendo, nisi quòd à labore servili cessatur, à quo, juxta Augustinum, melius non abstinere, quàm reliquum diem in popinis, ludis, saltationibus, &c. transigerent. Reverà enim ethnicum est, non christianum, hoc solum inter dies festos & profanos discrimen ponere, quòd quis somnum in clariorem producat lucem, splendidiùs vestiatur, lautius epuletur, dimidiatque horà in auditione Missæ impensà, reliquum diem otio, ludis, vanitatibus, venti, potationibus impendat. Et quid inde consequitur? Hoc quod D. Antoninus deplorat ibidem §. 3. *O miseranda cæcitas Christianorum, quia plura peccata faciunt, & graviora, in diebus festis. Aliis diebus laborant ut possint vivere; diebus festis, quando deberent laborare pro anima, & Deo vacare, implicat se in multis vitiis.*

Atque hinc apparet, quòd abusus quietis corporalis diebus Dominicis & festis, plurimis Christianis proxima sit occasio peccati mortalis. Tum ob neglectam notabiliter curam salutis, dum majorem festorum partem sic transigunt. Tum ob neglectum Dei cultum. Tum ob plurima peccata mortalia, quæ ut plurimum committunt, qui quiete illà abutuntur ad indulgendum voluptati, non ad liberius vacandum divino cultui.

CAPUT VI.

Graviter peccant (saltem in linea peccati venialis) Christiani, qui cum peccati mortalis affectu, sive eo non deposito, Missam Dominicis & festis diebus audiunt.

Christianos teneri diebus Dominicis ac festis Missam audire, constat ex dictis, fusiùsque probabitur Deo dante to. 3. dum de sacro sancto Missæ Sacrificio tractabimus, ubi cætera huc spectantia deducemus. Sed

Missam quomodocumque audire non sufficit. Et idem cum Illustrissimo D. Joanne Neercaselio, Episcopo Castoriensi, in suo Amore penitente l. 1. c. 33. §. 6. cumque insigni Authore præclari operis, cui titulus: *Morale Chrétienne sur le Pater* l. 3. sect. 3. a. 4. ab Episcopis quinque, & septem Facultatis Parisiensis Doctoribus, necnon ab Eminentissimo D. Cardinale Bona approbati, necnon Natale Alexandro Th. Dogm. & Moral. to. 9. l. 4. c. 5. art. 6. reg. 9. & Ecclesia Rupellensi in suis Conferentiis seu Collationibus Diocesanis cap. 53. & seq. existimo Christianos, in peccato mortali existentes, satagere debere, ut affectum illius per contritionis actum deponant, ut Missam sicut oportet audiant. Alias namque graviter peccant, non quia Missam audiunt, sed quia eam non audiunt ut oportet, præcipuumque Christianæ Religionis actum valde irreligious exercent, dum cum Sacerdote tremendum Altaris sacrificium, & seipsos in sacrificium offerre se profitentur exterius, oculos habentes plenos adulterii, & incessabilis delicti, vel animum irâ, odio, ulciscendi appetitu flagrantem, vel ambitionis, avaritiæ, vel invidiæ livore astuantem, vel criminosis cogitationibus & desiderii occupatum.

43 Quod enim Christiani, sacrosancto Missæ sacrificio adstantes, sacrificium istud unâ cum Sacerdote offerant, constat ex eo quod Sacerdos, ad populum (post Oblationem) conversus dicat: *Orate fratres, ut meum pariter ac vestrum in conspectu Domini fiat acceptum sacrificium.* Et in Canone: *Memento Domine famulorum... & omnium circumstantium... pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.* Et infra: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cuncta familia tua, quesumus Domine in placatu accipias. Quibus verbis luce clariùs constat* (ait B. Petrus Damianus opusc. 11.) *quia sacrificium, quod à Sacerdote sacris altaribus superponitur, à cuncta Dei familia generaliter offeratur.*

44 Quod ipsi etiam adstantes unâ cum Christo in sacrificium offerantur, adedque in sacro illo mysterio rationem habeant offerentium simul & victimarum, ratio est, quia totum Christi corpus, verum & mysticum, totum proinde Ecclesiæ corpus cum Christo, & à Christo summo Sacerdote, Deo in Missæ sacrificio velut victima offertur. Dicit enim Augustinus l. 10. de Civit. Dei c. 6. quod *totâ ipsa redempta civitas, hoc est congregatio societasque Sanctorum, universale sacrificium per Sacerdotem Magnum offeratur Deo.* Et infra: *Hoc est* (inquit) *sacrificium Christianorum: "Multi unum corpus in Christo." Quod etiam Sacramento altaris, fidelibus noto, frequentat Ecclesia, ubi ei demonstratur, quod in ea re, quam offert, ipsa offeratur.*

45 Cum igitur victimæ impiorum non respicientium sint abominabiles Domino Prov. 15. & multo magis impij ipsi; necesse est, ut qui

hostiam immaculatam, & unâ seipsos in Missæ sacrificio cum Sacerdote offerunt, per affectum cordis contriti & humiliati, deposito peccati affectu, seipsos purificent, ut Missam sicut oportet audiant. Alias magis rei erunt quam Judæi, vetera sacrificia cum peccati affectu offerentes. Ad ipsos proinde pertinebit quod Dominus ait Is. 1. *Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensam abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festivitates alias non feram, iniqui sunt cœtus vestri. Calendæ vestras, & solennitates vestras odit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis. ... manus enim vestre sanguine plena sunt. Lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse, discite bene facere;* affectum proinde peccati deponite.

Enimverò nisi Christianus peccati mortalis 46 deponat affectum, novi peccati fit reus, Dominicam orationem recitando, prout docet Bellarminus l. 1. de bonis operibus cap. 6. multo ergo magis Missæ sacrificium audiendo & offerendo. Quærit ibi Bellarminus, *an qui ex animo non remittit injurias, & tamen in aliquo alio peccato voluntariè perseverat, possit hæc oratione aliquid impetrare?* Respondet: *Si non cupit gratiam conversionis, nec ex animo illam peti, orationem Dominicam recitando non solum nihil impetrat, sed etiam ejus oratio fiet in peccatum: cum in singulis ferè petitionibus mentiatur. Quomodo enim potest dicere: "Pater noster, qui non vult esse filius? Et sanctificetur nomen tuum, per quem nomen Dei assidue blasphematur. Et adveniat regnum tuum, qui nihil magis quam adventum Domini times. Et fiat voluntas tua, qui suam, non Dei voluntatem, semper facit, &c.?"*

Denique si, juxta Evangelium, offerens 47 munus ad altare, recordatus quod frater suus habet aliquid adversus ipsum; relinquere jubetur ibi munus suum, & ire priùs reconciliati fratri suo, & tunc redire ad offerendum munus suum, Math. 5. Si (inquam) ad sacrificandum, sive munus Deo offerendum, necessaria sit voluntas sincera reconciliationis cum fratre offenso: igitur à fortiori necessaria est voluntas reconciliationis cum Deo offenso; præva proinde voluntatis abjectio.

Dices 1°. si hoc verum esset, à Missa diebus 48 festivis audienda arceri forent quicumque in peccati mortalis affectu perseverant. Profus hoc non sequitur; imò potius adhortandi sunt, ut peccati affectum deponant, & Missam audiant. Corde ergo pro posse contrito, dicant cum Publicano: *Deus propitius esto mihi peccatori, se indignos æstimantes, qui tanti mysterii celebrationi intersint.* Ita fiet, ut venerandum istud sacrificium sit ipfis propitiatorium, cujus oblatione placabitur Dominus, gratiam & penitentia donum ipfis concedet, & peccata etiam ingentia di-

mittere, juxta Tridentinum sess. 22. cap. 2.
 49 Dices 2°. saltem sequeretur, fideles in
 affectu peccati perseverantes, tot novorum
 peccatorum reos esse, quot Missæ toto ter-
 rarum orbe celebrantur: cum nulla sit, in
 qua suo modo offerentes non sint. Etiam ista
 sequela neganda est. Neque enim Christiani
 omnes, quocumque in statu sint, sive dor-
 miant, sive vigilent, sive cum Deo sint, sive

cum meretricibus, &c. Missæ Sacrificii sunt
 participes. Cum istud asserere, fingere sit.
 Hoc unum dicimus cum Chryostomo: *Quo-
 modo cum dominus adest in mensa, non oportet
 adesse famulos qui offenderunt, nisi veniam pe-
 tant; ita hic quoque, cum offertur sacrificium,
 &c. Ne ipsis dicatur: Cur intrasti non habens
 vestem nuptialem?*

P A R S I V.

Amor parentibus obsequiosus.

Ad quartum Decalogi præceptum: Honora patrem & matrem, &c.

Post explicata tribus prioribus primæ
 tabulæ præceptis officia divini amoris
 erga Deum; explicanda supersunt
 officia dilectionis erga proximum, ad secun-
 dam tabulam spectantia. Quia, ut Augustinus
 dicit in l. de decem Chordis c. 6. *tota lex in
 duobus præceptis est, dilectione Dei, & dilectio-
 ne proximi.* Ad duo itaque præcepta, id est
 ad dilectionem Dei & proximi, pertinet De-
 calogus. *Ad primum præceptum tres chordæ per-
 tinent, quia Deus Trinitas; ad alterum verò
 præceptum, id est ad dilectionem proximi, sep-
 tem chordæ, quomodo vivatur inter homines.
 Nam ipse numerus septenarius, tamquam septem
 chordarum, incipit ab honore parentum. Ho-
 nora patrem tuam, & matrem tuam; ad pa-
 rentes etenim suos homo aperit oculos, & hæc
 vita ab eorum amicitia sumit exordium. Quis-
 quis autem suis parentibus non deserit honorem,
 quibus parere poterit? Et dicit Apostolus: Ho-
 nora patrem tuam & matrem tuam, hoc est
 primum mandatum. Quomodo primum, quan-
 do quartum mandatum est, nisi quia in septe-
 nario numero est primum? Ad dilectionem pro-
 ximi primum est in secunda tabula.*

2 Nec obstat quòd aliquibus aliis magis ob-
 stricti esse possimus, quàm parentibus, quòd-
 que aliqui alii Deum magis repræsentare pos-
 sint. Sancta namque Barbara v. g. magis ob-
 stricta fuit ei qui ipsam in fide instruxit, &
 ad vitam æternam perduxit, quàm parenti
 carnali, à quo vitam temporalem dumtaxat
 accepit, qui & eam ipsi violenter abstulit, &
 ad idololatriam pertrahere voluit. Summus
 quoque Pontifex, seu Christi Vicarius, magis
 repræsentat Deum, quàm pater carnalis. Ob-
 jectiones namque istæ cessant, si reflectatur,
 quòd parentum nomine, in primo illo secun-
 dæ tabulæ præcepto, soli non intelligantur
 parentes, qui corpore nos genuerunt, sed &
 illi qui nos genuerunt mente, ut proximè
 videbitur. Sit itaque

CAPUT I.

*Explicatur quinam in hoc præcepto parentum
 nomine sint intelligendi.*

3 **P**ater eos qui nos genuerunt, multi præ-
 terea sunt (ait Catech. Rom.) quos in

parentum loco colere debemus, vel potesta-
 tis, vel dignitatis, vel utilitatis, vel præstan-
 tis alicujus muneris & officii nomine. Sed
 primo loco parentum nomine si intelligun-
 tur, ex quibus corporaliter geniti sumus, de
 quibus Eccli. 3. *Qui timet Dominum, honorat
 parentes; & quasi dominis serviet his qui se
 genuerunt.* Deinde Ecclesiæ Pastores & Sa-
 cerdotes nos spiritualiter in Christo genuerunt,
 juxta illud 1. Cor. 4. *In Christo Jesu per E-
 vangelium ego vos genui.* Et ad Galat. 4. *Fi-
 lioli mei, quos iterum parturio, donec formetur
 Christus in vobis.*

Tertiò Reges & Principes nostri, Magi-
 stratus ac Reipublicæ Rectores, ac Gubernato-
 res, sicut patres patriæ, sic patres nostri rectè
 dicuntur. Et ita Naaman à servis suis pater
 vocatus legitur 4. Reg. 5.

Quartò, etiam illi quorum directioni & in-
 structioni commissi sumus, ut tutores, curato-
 res, patroni, pædagogus, magistri (sicut & heu
 respectu famulorum & ancillarum) patres no-
 stri appellantur: quia universum patres nostri
 sunt, à quibus accepimus vel esse, vel edu-
 cationem, vel directionem, vel instructionem.

Quintò, seniores etiam patres dicimus.
 Unde Levit. 19. *Coram cano capite consurge,
 & honora personam senis, & time Dominum
 Deum tuum, &c.*

Ad litteram tamen, in hoc quarto præcep-
 to, illi qui nos genuerunt præcipuè intelli-
 guntur, & ideo à nobis honorandi sunt, quia
 sunt immortalis Dei quasi simulacra, in ipsis
 nostris imaginem invenimus; ab ipsis vita no-
 bis data est; ipsis Deus usus est, ut nobis ani-
 mam mentemque impertiret; ab ipsis ad Sacra-
 menta deducti, ad Religionem, ad humanum
 cultum civilemque instituti; ad morum integri-
 tatem & sanctitatem eruditi sumus, ut loqui-
 tur Catechismus Rom. hic.

CAPUT II.

*Explicatur honor ex Dei præcepto parentibus
 debitus.*

Honor parentibus debitus importat se-
 quentia: 1°. ut parentes summo post
 Deum amore prosequamur, maximaque ob-